

Drámapedagógiai módszerek alkalmazása az iskolai konfliktusok megelőzésében

TÓTH-KOC SIS CSILLA

csikocsis@jgypk.szte.hu

*Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája,
Napközi Otthonos Óvodája, Szeged*

Kulcsszavak: drámapedagógia, drámajátékok, empátia, iskolai agresszió, konfliktuskezelés

Az oktatási intézményekben, főleg az általános iskolában, az ismeretátadáson túl a nevelés és a szocializáció kiemelkedően fontos feladat. Ennek megfelelően az iskolákban jelenlévő agresszió különböző formáinak, ill. az iskolai konfliktusokból adódó agresszió megelőzéséhez alkalmazott drámapedagógiai módszerek ismerete fontos része kell, hogy legyen a tanári kompetenciának.

Drámapedagógusi ismeretek birtokában a Szegedi Tudományegyetem Gyakorló Általános Iskolájában 2002-ben kezdtem először alkalmazni a drámapedagógia módszerét a konfliktusok kezelésében. Egy általános iskolai osztályban (3. osztály, 9-10 évesek) megjelenő agresszió okait kezdtem kutatni, mégpedig úgy, hogy egy szociometriai mérés után drámapedagógiára épülő projektet terveztem és vittem végig. A projekt végén újabb szociometriai mérés azt bizonyította be, hogy az osztályban a kapcsolatok átalakultak, szorosabbá váltak, a tanulók bizalma egymással szemben nőtt, a kapcsolatok megerősödtek. Ez az eredmény sarkalt arra, hogy a drámajátékok szocializációs tevékenységét felhasználva iskolai gyakorlatomban használjam, és jelenleg az egyetemen a pedagógusképzésben tanítom is a drámapedagógia módszerét.

A drámapedagógia Magyarországon a pedagógiai gyakorlat különböző szinterein és szintjein alkalmazott dramatikus pedagógiai eljárások gyűjtőneve, amely a 90-es évek elején David Davis angol drámaprofesszor Magyarországon tartott kurzusával vált ismertté a pedagógusok körében. Dorothy Heathcote angol drámapedagógus a módszert a szakmai tudásterületek feldolgozására használja és szakértői játéknak nevezi. Tehát az angol nyelvterületen a *Drama in Education*, illetve a *Theatre in Education* megnevezés is ismert, ami utalhat konceptuális különbségekre is.

A drámapedagógia a magyarországi iskolai oktatásban módszerként, művészetpedagógiai módszeregyüttesként jelenik meg, melynek középpontjában a cselekvésen, ezen belül is elsősorban a dramatikus cselekvésen keresztül megvalósuló tanulás áll. Annak ellenére azonban, hogy a dráma a színház eszköztárát alkalmazza, a drámapedagógiai tevékenység a nevelés folyamatát hangsúlyozza, amelynek nem feltétlen velejárója a résztvevők által közönség előtt bemutatott előadás.

Gavin Bolton angol drámatanár négy tevékenység típusra osztotta a dramatikus tevékenységet, ezek az a) szabályjáték (gyakorlatok), b) a dramatikus játék, c) színház és végül d) a tanítási dráma.

Gabnai Katalin főiskolai tanár, színműíró, a magyarországi drámapedagógia alapvető szakkönyveinek szerzője *A drámajátékok gyerekeknek, fiataloknak, felnőtteknek* című könyvében drámajátéknak nevez minden olyan játékos emberi megnyilvánulást, melyben a dramatikus folyamat jellegzetes elemei fellelhetők. A dramatikus folyamat kifejezési formája – szerinte – a megjelenítés, az utánczás, megjelenési módja a földözött vagy éppen megnyilvánuló társas kölcsönhatás, az interakció.

Ezek szerint a résztvevők a gyakorlatok során elsajátítják a drámai kifejezési formákat, melyek a mindennapi kapcsolatfelvételt és kapcsolattartást könnyítik meg. Fontos, hogy azok, akik átélnek dramatikus tevékenységeket, egy-egy gesztus, hanglejtés, az arc kifejezés, a viselkedés tükrében megismerjék magukat, a társaikat, a környező világukat. Ilyen megközelítésben segítséget jelenthet számukra, hogy kapcsolatainkat és konfliktusainkat megértsék, sőt a másik fél indokait és érdekeit is elfogadják, valamint mások iránti érzelmeik is kialakuljanak.

A magyarországi iskolarendszerben napjainkra szükségessé vált olyan intézményi stratégiák kidolgozása, amelyek az iskolai agresszió kezelésére és megelőzésére hivatottak. Az iskolai agresszió legnagyobb mértékben a kialakult konfliktushelyzetek nem megfelelő kezelése miatt jön létre. A Szegedi Tudományegyetem gyakorló iskolájában ennek megfelelően 2015-ben – első lépésként – kérdőív segítségével felmértem, hogy a pedagógusok mely konfliktusok megoldásában és milyen helyzetekben eszköztelenek és várnak segítséget. Annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy miért válnak egyre inkább eszköztelenné a pedagógusok a megjelenő konfliktusokkal szemben, a jelenlegi írásban nem vállalkozom.

Az intézményben 108 pedagógus dolgozik, akiknek a 80%-a vállalkozott a kérdőív kitöltésére. Ez már átfogó képet adott arról, hogy mely területeken és milyen formában jelenik meg egy belvárosi iskolában az agresszió.

A konfliktusok megjelenését a következő iskolai szereplők vonatkozásában vizsgáltam meg: pedagógus–pedagógus, tanuló–tanuló, osztályközösség–tanuló, tanuló–pedagógus, szülő–pedagógus, pedagógus–az iskola vezetősége, tanuló–pedagógiai munkát segítők (pl. takarítók, konyhai alkalmazottak, iskolatitkár, védőnő stb.), pedagógus–pedagógiai munkát segítők. A felmérésről részletes elemzés olvasható a *Drámajátékok alkalmazási lehetőségei a pedagógusképzésben és a köznevelésben* című cikkemben.

A kérdőívben jelen írásban csak a téma szempontjából releváns kérdésekre adott válaszokat elemzem, melyekből a következő megállapítások tehetők.

Az iskolában a tanulók egymás közti konfliktusában a fizikai és verbális agresszió magas arányban jelent meg. Általánosságban viszont a verbális agresszió volt a domináns, így a gúnyolódás, a csúfolódás, a szóbeli fenyegetés, ill. mások lejáratása.

A válaszadók csaknem fele érezte úgy, hogy a szülők és pedagógusok között is megjelenik az agresszió (elsősorban a szülők részéről).

A felmérés megmutatta, hogy a verbális agresszió minden kapcsolattípusban megjelent, igaz néhány relációban csak kis mértékben, pl. a pedagógus–pedagógiai munkát segítők között.

Számos agresszív megnyilvánulást, ami szándékát tekintve nem feltétlenül agresszív, erőszakos cselekedetnek él(het)ünk meg. Kettő vagy több fél konfliktusának nem feltétlenül kell elmélyülnie, hiszen előfordul, hogy a szembenállóknak a maguk szempontját

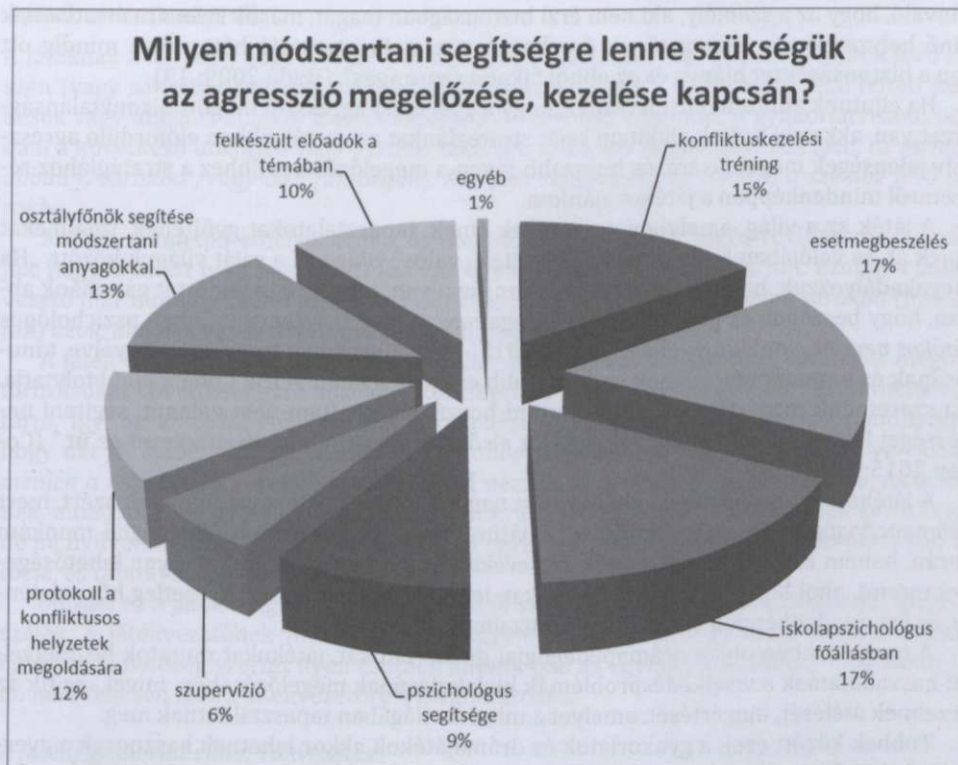
tekintve igazuk van. Az empátiát, a másik fél nézőpontjába való belehelyezkedést azonban meg kell tanulnunk. Az iskolai nevelésnek ez is egy fontos feladata.

A kérdőív arra is rákérdezett, hogy a pedagógusok milyen típusú konfliktusok megoldása során érzik eszköztelennek magukat. A válaszadók legmagasabb arányban a család és iskola normarendszere közötti eltérés miatti feszültségeket jelölték meg, hisz előfordul, hogy a szülők nem partnerek a felmerült problémák megoldásában. Segítséget várnak az ilyen típusú konfliktusok megoldásában, de nem külső szakember bevonását várják – kivéve a pszichológust –, hanem saját módszertani palettájuk színesítését, konfliktusmegoldási technikák elsajátítását, szakirodalmi segítséget, ahhoz, hogy maguk is képesek legyenek az ilyen helyzeteket kezelni (ld. 1. és 2. diagram).

1. diagram

Milyen típusú konfliktusok kezelésében érzik magukat eszköztelennek a pedagógusok?

2. diagram

Milyen módszertani segítségre lenne szükségük az agresszió megelőzésére, kezelése kapcsán?

Magyarországon a 2011. évi köznevelési törvény értelmében iskolaköteles minden olyan gyermek, aki az adott év augusztus 31-ig betölti a 6. életévét. Ennek a változásnak a következtében – és ezt a pedagógusok a kérdőívek kitöltése során már jelezték is – az utóbbi években a magyarországi iskolákba kerülő gyerekek közül sokan szociálisan éretlenek, és még kevés olyan tulajdonság jellemző rájuk, ami mások megismerése, elfogadása a közösség szabályainak betartása irányába segítené őket. A drámapedagógia, miután tevékenységre és cselekvésre alapszik, mint módszer segíti a szocializációt, a kapcsolatok kialakításának képességét.

Az emberre jellemző kommunikációs készség lehetővé teszi, hogy már egészen kis korban ráhangolódjunk mások figyelmére, kialakuljon kezdeményező képességünk, ami lehetővé teszi, hogy rávegyünk másokat arra, hogy figyeljenek ránk.

Az ilyen fajta viselkedésnek az alapja a szociális kötődés és az imitációs képesség, amely lehetővé teszi a normakövetést, a szabályok felismerésének és megtartásának képességét, amely alapja a közösségben való létnek.

Ahogy a gyermekek növekszenek, felismerik, hogy a szabályok egész életünket meghatározzák, de nem cselekvési terünket körbe záró ketreceként, sokkal inkább cselekvési szabadságunkat, felelősségünket meghatározó határokként. Minél felismerhetőbbek és stabilabbak ezek a határok, annál inkább biztonságban érezhetik magukat. Buda Mariann, a Debreceni Egyetem tanára, az iskolai agresszió kutatója is megerősíti a fentieket: „Nyil-

vánvaló, hogy az a személy, aki nem érzi biztonságban magát, mások számára ártatlannak tűnő helyzeteket is fenyegetőnek érezhet. A gyermeki agresszió hátterében mindig ott van a biztonságérzet hiánya és az ebből fakadó szorongás”. (Buda 2009: 19)

Ha eljutunk ahhoz a felismeréshez, hogy a gyermeki agresszió mögött bizonytalanságérzet van, akkor ki tudjuk alakítani saját stratégiánkat az osztályokban előforduló agresszív jelenségek megoldására, és hosszabb távon a megelőzésére. Ehhez a stratégiához részemről mindenképpen a játékot ajánlom.

A játék az a világ, amelyben a gyerekek élnek, tapasztalatokat gyűjtenek, izgalmakat élnek át, és valójában ki-be járnak a felnőttek „valós” világa és a saját világuk között. „Ha megakadályozzuk, hogy egy gyerek játsszon, az olyan, mintha egy felnőttet gátolnánk abban, hogy beszéljen és gondolkodjon” – fogalmazza meg Lawrence J. Cohen pszichológus *Játékos nevelés* című könyvében (Cohen 2015: 39). „A gyermek természetes nyelve, tanulásának és kommunikációjának legfontosabb eszköze a játék – írja Cohen, majd folytatja. Ha szeretnénk megérteni őt, közel kerülni hozzá, megtanítani neki valamit, segíteni nehézségei leküzdésében, akkor mindehhez elsősorban játékon keresztül vezet az út.” (Cohen 2015: 221)

A játékoságot, a játékkal való nevelést nagyon fontosnak tartom, nemcsak azért, mert drámapedagógusként ezt a módszert sajátítottam el és gyakorlom pedagógiai munkám során, hanem azért is, mivel a játék a gyerekek és a felnőttek számára olyan lehetőségeket teremt, ahol kipróbálhatják önmagukat, lehetőségük van másnak, esetleg hősnek lenni, és így mindenképpen erősödik az önbizalmuk, önbecsülésük.

A továbbiakban olyan drámapedagógiai gyakorlatokat, játékokat mutatok be, melyek jól használhatóak a viselkedésproblémák kialakulásának megelőzésében, mivel segítik az érzelmek átélését, megértését, amelyet a mintha világában tapasztalhatnak meg.

Többek között ezek a gyakorlatok és drámajátékok akkor lehetnek hasznosak a gyerekek konfliktusainak a kezelésében, megelőzésében, ha először az önbizalmukat fejlesztjük, így eljuthatunk a viselkedési problémák enyhítésén keresztül a konfliktusok szelíd és kreatív megoldásához.

A játék címe: Sündisznó

Menete a következő. A tanulók körben ülnek, a gyakorlatvezető is ott ül közöttük. Egy önként jelentkező a kör közepére ül és becsukja a szemét. A körben helyet foglalók közül, aki szeretné, az odamegy hozzá és valamilyen szelíd, kedves módon megérinti, megsimogatja. Ha a becsukott szemű társa számára kellemes volt az érintés, kinyitja a szemét. A gyakorlatvezető a játék kezdetekor felteszi azt a kérdést, hogy: *Arra vagyok kíváncsi, kinek az érintése lesz „szemetnyitogató”.*

Módszertani megjegyzések: Ezt a játékot mindenképpen megbeszélésnek kell követnie, a résztvevők elmondhatják, hogy kinek az érintése volt különösen kellemes a számára, és a megbeszélés során érdemes arra is kitérni, hogy ki örült neki, hogy éppen az ő simogatása volt hatással a másikra. Nagyon nehéz az egészen kicsi gyerekek számára szüleiken, testvéreiken kívül máshoz is ilyen szelíden közelíteni, mindenképpen dicsérik meg őket, ha ez sikerül.

Ahogy a kapcsolódás, az egymásra figyelés is egyre kevésbé van jelen napjainkban az iskolában és a társadalomban, úgy a fizikai érintkezés, az összefonódás, az egymásba kapaszkodás sokszor félreértésekre ad/adhat alkalmat. Játsszani viszont csak szoros testi kapcsolatban lehet. Ha a pedagógusok figyelnek tanítványaik ilyen igényeire, egy idő után tanítványaik is követni, utánozni fogják őket, de erre is tanítani kell őket.

A játék címe: Sarokjáték

A játéknak a lényege, hogy a résztvevők mindig a „játszótér” egymással szemben levő részén (vagy sarokban) fognak elhelyezkedni aszerint, hogy a játékvezető által feltett kérdések vagy utasítás alapján melyik kategóriába sorolják magukat. A gyakorlatvezető például a következő utasítást vagy kérdést teszi fel: *Ki az, aki reggelizett? Aki igen, az menjen abban a sarokba /vagy oda (mutatjuk). Aki nem reggelizett, az menjen a szembe lévő sarokba.*

Miután mindenki elhelyezkedett és megnézzük ki hova tartozik, röviden megbeszéljük, hogy ki miért nem reggelizett (ha van ilyen), és aki reggelizett, az mit. Ezután a játékvezető már mondhatja is a következő utasítást, például: *Menjenek abba a sarokba (mutatjuk) azok, akiknek van testvérük, és abba (mutatjuk), akiknek nincs.*

A játék ilyen rendszer szerint folytatódik, azaz a kezdeti viszonylag semleges meghatározásokat követően egyre közelebb kerülhetünk ahhoz a témához, amit szeretnénk feltárni. Így, ha az osztályban történt verekedést szeretnénk feltárni, azt is mondhatjuk, *hogy aki fél attól, hogy megverik, menjen abba sarokba, aki maga is szívesen verekszik, menjen a másikba.* A verekedni szeretőkkel nézzük meg, hogy mennyien félnek. Akik félnek, mondják el, hogy milyen érzés ez számukra. A játékvezető legfeljebb csak kérdezzen, de ne nyilvánítson véleményt, ne oktassa ki egyik felet sem, mert ennek nem most van az ideje, és többnyire úgysem hatásos.

Miután ez a játék maga is a megbeszélésről szól, ezért nem követi közvetlenül megbeszélés. A játékvezetőnek mindenképpen figyelnie kell arra, hogy soha senki ne álljon egyedül. Lehetőség szerint ilyen esetben álljunk oda az egymagába állóhoz, még akkor is, ha nem teljesen igaz a játékvezetőre a meghatározás.

A játék/gyakorlat címe: Vakvezetés

A játék menete a következő: alakítsunk párokat (választani is lehet), a pár egyik tagja álljon elől, a másik álljon mögé, és tegye az előtte álló vállára a kezét. Ha valakinek nincs párja, akkor álljon be a játékvezető is. Az elől levők csukják be a szemüket, akik nyitott szemmel mögöttük állnak, a társuk vállát fogva irányítsák őket úgy, hogy azok a teremben haladva senkivel és semmivel ne ütközzenek. Közben csendnek kell lenni, beszélni, hangoskodni nem szabad. A játék párcserével folytatódik. A csukott szeműek vezetése játékvezetői tapssal kezdődik és azzal zárul.

A játékot követően kérdezzük meg, hogy milyen érzés volt számukra, amikor mások irányították őket, majd azt is, milyen érzés volt irányítani, valamint azt is, hogy ki hogyan érezte magát. Fontos, hogy a játékosok szemét soha ne kössük be. Nincs olyan játék, amiben az hatásos lenne. Aki akar, kikukucskálhat, de ez nem befolyásolja a lényegét.

A játék/gyakorlat címe: Nehéz nap

A játékvezető felmutat egy felfújtt labdát. Elmondja, hogy mindenkinek lehet olyan napja, amikor semmi sem sikerül, és minél előbb szeretne ezen a napon túl lenni. Ezt a rossz napot és érzést jelképezi a felmutatott labda (a kisebbek esetében ez lehet akár egy lapos labda is). A labdától (azaz a rossz érzéstől) úgy szabadulhatunk meg, hogy minél előbb valakinek odaadjuk (ezt a cselekvést meg is mutatjuk). Akinek nyújtjuk, annak a labdától el kell vennie. Csak átadni szabad, dobni nem. Természetesen szabad előle menekülni, de meg is lehet egymást menteni, úgy hogy belekarolunk abba, aki veszélyben van. Viszont összekarolva csak állni lehet, haladni nem. Az üldözőnek is van egy

lehetősége, ha az egymásba karolóknak szeretné átadni a luftballont. Hármat számolhat és a végére az egymásba karolóknak el kell engedniük egymást. A játék tappsal kezdődik, és azzal zárul.

A játék lényege a megbeszélésben rejlik. Tisztáznunk kell, hogy a játék során négy szerep lehetséges. Ezek az üldöző, az üldözött, a megmentett és a megmentő.

A következő kérdéseket tehetjük fel, például: *Ki melyik szerepben volt? Milyen érzés volt üldözni másokat? Milyen volt, amikor üldöztek? Milyen érzés volt, amikor megmentettek? Milyen volt megmenteni másokat?*

A kérdések szigorúan ebben a sorrendben legyenek feltéve. Amire a kérdések végére érünk, sokan fogják azt mondani, hogy nagyon jó volt, amikor mások megmentették őket, de nagyon jó érzés volt megmentőnek lenni. Nem baj, ha nem ezt vallja mindenki. Amennyiben ezt már mások is mondták, el fognak gondolkodni a hallottakon.

Tudni lehet, hogy ki az, aki szeret üldözni, és ki az, aki szereti, ha övé a hatalom. Az első és második osztályosoknál előfordul, hogy nem is akarják átadni a luftballont. Ebben az esetben állítsuk le a játékot, pl. *Nem így gondoltam, ezt majd máskor fogjuk játszani.*

Nagyon fontos, hogy ilyenkor ne éreztessük, hogy neheztelünk rájuk, amiért nem sikerült eljátszanunk. Mit lehet akkor csinálni, ha le kellett állítani a játékot, kérdezik nagyon gyakran tőlem. Semmiképpen ne dolgozatírással folytassuk az órát. Játszunk valami mást, esetleg olyat, ami már előzőleg jól működött. Ne féljünk attól, hogy ismételjük a játékokat, a gyerekek általában szeretik újra és újra játszani a kedvenceiket, a kimenetelük és a hatásuk is mindig más lesz.

Drámafoglalkozások lezárására javaslom a következő, magam által is gyakran alkalmazott gyakorlatot. Körben ülnek a résztvevők, a játékvezető jelképes vagy valódi tárgyat fogva a kezében odamegy a csoport egyik tagjához, és valamilyen pozitív üzenet, dicséret kíséretében átnyújtja a tárgyat. Például: *Gréti szeretném ma neked adni ezt a szívet, mert ma már sokat mosolyogtál, és nagyon bátran vettél részt a játékokban. Vagy: Ezt a kis manót, ma neked adom Béla, mert egyszer sem lökdösődtél, pedig ezt nagyon nehéz lehetett megállnod. Esetleg: Eszter ma te kapod a virágomat, mivel tudom, hogy anyukád beteg és emiatt látom a szomorúságot a szemedben. Szeretnék egy kicsit megvigasztalni. A játék úgy folytatódik, hogy aki megkapta az „üzenetet” az továbbadja valaki másnak a tárggyal együtt. Figyelnünk kell arra, hogy mindenki kapjon üzenetet, és az mindig pozitív és biztató legyen. Mi történik, ha mindig ugyanannak a gyermeknek adják? Nyilván ő is tovább adja, így másokhoz is eljut. Előfordul, hogy elviccelik, és egymásnak adogatják újra és újra. Legtöbbször ilyenkor a csoport szól rá a szabályszegőkre és nekünk nincs is dolgunk. Megtörtént, hogy én is többször visszakaptam, mindig másnak adtam tovább, olyanoknak, akiket leginkább biztatni kellett. De ha már majdnem mindenkinél volt, csak egy vagy két gyermek maradt ki, visszakerhetjük és közösen megfogalmazhatjuk az üzenetünket.*

Tudnunk kell, hogy nagyon nehéz egy kisgyermeknek először így fogalmazni, de ha példát mutatunk, hamar belejön. A kicsik először ilyeneket fognak mondani, hogy „neked adom, mert szép a ruhád, mert te vagy a legjobb barátom”. A nagyobbak hamarabb rájönnek, hogy mi is a lényeg. Elfogadásunkról biztosítani azokat, akiknek valamiért nehéz mosolyogni, vagy jónak lenni.

Ezt a játékot leginkább akkor szoktam „elővenni”, amikor az osztályom, csoportom sehogy sem akar összecsiszolódni, nehezen megy nekik egymás elfogadása, nem toleránsak egymással. Amikor legutoljára játszottuk egy kis kaktuszt adtunk körbe, és a legverekezősebb tanítványom is féltő gondoskodással nyújtotta át másoknak. A kaktusz azóta is

megvan, évek óta az asztalomon áll, és emlékeztet bennünket arra, hogy mennyire jó érzés magunkkal jóban lenni és másokat elfogadni.

Drámapedagógusként és az iskola jellegéből adódóan (a gyakorló iskola egyben alapfokú művészeti iskola is) jelenleg is van lehetőségem színjátszó csoport vezetésére. A tanulók heti négy óra keretében foglalkoznak színjátszással. A színjátszó csoportba nem feltétlenül a tehetséges tanulók kerülnek, sokkal inkább az osztályközösségekbe nehezen beilleszkedni tudók, akik gyakran agresszívan nyilvánulnak meg társaikkal szemben. Szükségessé vált, hogy ezekkel a tanulókkal egyénileg is foglalkozzunk. Ennek keretében esettanulmányok is készültek. Ezekben a konkrét példákon keresztül kívánom bemutatni, hogy a drámapedagógiai módszerek mennyire alkalmasak a konfliktusok megelőzésében és kezelésében.

Iskolai színjátszó csoportomba több olyan gyerek jár, aki valamilyen oknál fogva nem tud kapcsolódni társaihoz, nem tud beilleszkedni az osztályközösségbe, illetve társaik nem fogadják el őket. Ennek az elszigetelődésnek számos oka lehet, elképzelhető, hogy már túlságosan frusztráltak, és a kapcsolódás helyett inkább visszavonulnak a Coheni „Tehetetlenség Tornyaiba”, destruktivakká, alkalmanként agresszívakká vagy szorongóvá válnak (vö. Cohen 2015: 24). Ebben a csoportban minden évben változnak a tanulók, hisz az iskola valamennyi évfolyamából érkehetnek fiúk, lányok, így a csoport összetétele egyáltalán nem homogén. Van, aki már első osztályos kora óta jár a csoportomba, és vannak, akik csak később kapcsolódtak.

Első eset. Az egyik fiú (nevezük Péternek) harmadikosként iratkozott be hozzám, és már az első pillanatban világos volt, hogy nem nagyon mutatja ki az érzelmeit, de ha mégis, azok inkább ellenségesek társaival szemben. Minden olyan játék során, ahol meg kellett érinteniük egymást, a gyerekek arról panaszkodtak, hogy Péter érintése mindig fájdalmas számukra. Péter ezt igazságtalan kritikaként fogadta és ellenségessé vált. Megkértem, hogy a következő játékban az én párom legyen, megtapasztalhattam, hogy valóban dörzsölés a simogatása és fájdalmas fojtogatás az ölelése. Ezt követően többször végeztünk egy olyan gyakorlatot, ahol mindenkinek a nyakában egy utasítás szerepelt, amit az vele szemben állónak meg kellett tennie. Fontos volt, hogy az első alkalom során csak pozitív utasítások szerepeljenek, pl.: *Ölelj meg, mosolyogj rám, simogass meg, karolj belém stb.* A játék után megbeszéltük, hogy mit éreztek, amikor ezeket az utasításokat végrehajtották, és általában azt mondták, nem okozott nehézséget számukra adni és elfogadni mások érintését. Péter általában nem nyilatkozott, de nagyon figyelt arra, hogy mások mit mondanak. Néhány nap múlva a már ismertetett *Sündisznó* játék következett, ahol a kör közepén becsukott szemű társukat kellett úgy megérinteni, hogy az számára annyira kellemes legyen, hogy kinyitja a szemét. Sokszor kértem meg Pétert, hogy ő érintse meg a bent ülőt. Látni lehetett mekkora örömet okozott számára, ha kellemesnek érezte valaki az érintését. Hónapokkal a gyakorlat után is előfordult, hogy hirtelen, durván ért hozzá valakihez, és nem kontrolálta mozdulatait, de ilyenkor bocsánatot kért a társától.

Második eset. Egy közösségen belül feszültséget okozhat, ha valaki állandóan simogatja, ölelgeti társait, sőt a tanárait is. Az fiú (akit nevezünk Dávidnak), második osztályos korától jár a csoportomba, jelenleg ötödikes. Nagyon szerette a lányok haját simogatni, gyakran odabújt társaihoz, puszilgatta őket. Ez láthatóan zavarta a társait. Sokszor figyelmeztették arra, hogy ne tegye, de kevés eredménnyel, játék közben valahogy mindig alkalmat talált arra, hogy „piszkáljon” másokat. Erre a problémára találtam ki a „ne érzj hozzám” napot, amikor csupa olyan játékot játszottunk, amelyben nem volt szabad másokat megérinteni, a feladatokat úgy válogattam össze, hogy érintkezés, kapcsolódás egyál-

talán ne legyen közöttük. Ha mégis egymáshoz értek figyelmeztettem őket, hogy ez ma tilos. A második óra végére teljesen elment a kedvük a játéktól, és csak tessék-lássék végezték a feladatokat. Óra végén megbeszéltük, hogy mi okozott számukra nehézséget. Elmondták, hogy a játékba feledkezve az a természetes, ha néha hozzáérnek másokhoz, esetleg össze is bújnak. Végül azt mondtam nekik, hogy Dávidnak ugyanilyen nehéz lehet kontrolálni a viselkedését. Úgy tűnt, hogy ezen a gyerekek elgondolkodtak, én pedig megígértem nekik, hogy mivel ilyen hősiiesen végigcsinálták ezt a napot, a következő alkalommal „bújjunk össze” napot tartunk. És valóban az egész délutánunk az érintésről, a kapcsolódásról szólt, sokszor csak a mosoly erejével. Nagyon sokat neveltünk, mindenki jól érezte magát. Közben figyeltem Dávidot, aki vigyázott arra, hogy akkor érintsen meg másokat, ha erre van fogadókészség. Azóta is előfordul, hogy elfeledkezik magáról, de ilyenkor elég egy figyelmeztetés, és máris kontrolálja magát.

Gyermekeink, tanítványaink a játékon és a játékos tevékenységeken keresztül sokkal könnyebben nyílnak meg előttünk, így a játékos nevelés, a játékkal nevelés sok sikerélményt nyújthat nekünk, pedagógusoknak és tanítványainknak egyaránt. A mintha világában próbára tehetjük képességeinket és elviselhetőek lesznek kudarcaink. „A játéknak az adja a rendkívüli erejét, hogy a valóságban érvényes hétköznapi szabályok szünetelnek benne” – írja Cohen (2015: 169). Ha együtt játszunk a gyerekekkel, segíthetünk nekik önmaguk és társaik megismerésében, és így az elfogadásban is. A különböző konfliktusok attól alakulnak ki és mélyülnek el, hogy nem tudunk, esetleg nem vagyunk hajlandóak a másik ember nézőpontjába helyezkedni. Ennek ellensúlyozására nagyon jó játékok a fantáziajátékok és a szerepcserék. A szerepcserés játékok során az addig háttérbe szoruló, félénk gyerek kerülhet domináns helyzetbe. Amikor a gyerekek nehezen birkóznak meg valami erős érzellemmel, szomorúak, a szabályok határait feszegetik, agresszívek, vagy képtelenek megoldani egy nehézséget, kezdeményezzünk olyan játékokat, ahol ezt szerepjátékban kipróbálhatják. Az első pillanatban agresszívnek, durvának vagy éppen hiperaktívnak tűnő gyermek sokszor küzd olyan problémákkal, amelyek feszültté, frusztrálttá teszik őt. Büntetések sorozatát zúdíthatjuk rá, de az eredeti probléma legfeljebb elfojtódik, a frusztráció növekszik, és az első adandó alkalommal utat tör magának. Ha képesek vagyunk ilyenkor olyan játékot kezdeményezni, amelyben megtudjuk a probléma valódi okát, könnyebben tudjuk azt orvosolni is. Számos alkalommal a tanítványaimmal való játék során fedezek fel én magam is újabb összefüggéseket, kapok ötleteket bizonyos problémák megoldásához. Ehhez persze nyitottság, kíváncsiság szükséges, és az a szemlélet, hogy a rózsza tövisei között meglássuk a rózsabimbót.

IRODALOM

- Buda Mariann 2009: *Tehetünk ellene? A gyermeki agresszió*. Budapest: Dinasztia Tankönyvkiadó.
 Cohen, Lawrence J. 2015: *Játékos nevelés*. Budapest: Kulcslyuk Kiadó.
 Csányi Vilmos 2012: *A kutyák szőrös gyerekek. Bukfenc és Jeromos*. Budapest: Libri Kiadó.
 Gavin Bolton 1993: *A tanítási dráma elmélete*. Budapest: Marczibányi Téri Művelődési Központ.
 Gabnai Katalin 1993: *Drámajátékok – gyermekeknek, fiataloknak, felnőtteknek*. Színházi füzetek III. Budapest: Marczibánya Téri Művelődési Központ.
 Tóth-Kocsis Csilla 2017: *Drámajátékok alkalmazási lehetőségei a pedagógusképzésben és a köznevelésben*. In: Karlovitz János Tibor (szerk.): *Válogatott tanulmányok a pedagógiai elmélet és szakmódszertanok köréből*. Szlovákia, Komarno: International Research Institute.

*Application of drama-based pedagogical methods
in preventing conflicts in schools*

In present times, there is a growing need in the Hungarian school system for institutional strategies in the management and prevention of aggression in schools. In the teacher training primary school of the University of Szeged, drama-based pedagogical methods were developed for preventing several kinds of aggression present in schools or resulting from conflicts in schools.

In this paper, the application of drama-based pedagogical methods is presented for conflict management and the prevention of aggression in school. Exercises and drama games are described, which are useful for teachers in managing student aggression effectively.